

МУЗИЧНА ОСВІТА У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ІЗРАЇЛЮ

Стаття висвітлює основні напрямки підготовки фахівців з музичного мистецтва та педагогіки у вищих навчальних закладах різного типу.

Вивчення досвіду роботи мистецьких навчальних закладів різних країн є актуальним насамперед у площині осмислення особливостей фахової підготовки музикантів-виконавців і вчителів музики у вищих навчальних закладах України, можливостей приведення освітньо-кваліфікаційних рівнів випускників у відповідність до вимог Болонського процесу. Основні напрямки підготовки фахівців у вищих навчальних закладах Ізраїлю подані у цій статті.

Музична освіта та дослідження в музичній галузі отримали університетську базу у 60-х рр. XX століття з утворенням в Єврейському університеті в Єрусалимі кафедри музикознавства імені Артура Рубінштейна. З часом музикознавчі відділення відкрилися також у Тель-Авівському університеті й університеті ім. Бар-Ілана (м. Рамат-Ган). Студенти цих закладів спеціалізуються на двох провідних напрямках: єврейська музика і музика етнічних груп, які мешкають в Ізраїлі. Особлива увага приділяється музиці східних і сефардських громад. Адже суттєвою ознакою професійної ізраїльської музики є оригінальна музична мова, так званий “середземноморський стиль”, характерними рисами якого є, серед інших, традиційна східна мелодика та кантиляції давніх молитовних піснеспівів (змірот).

В сучасному Ізраїлі існують різноманітні навчальні заклади, де творчо обдарована молодь може отримати систематичну освіту за різними мистецькими напрямками: кіно і телебачення, класична і сучасна музика, театр і хореографія, образотворче мистецтво та скульптура, дизайн та моделювання тощо. Випускники фахових навчальних закладів отримують професійні дипломи працівників різних мистецьких сфер. Лише декілька вищих мистецьких закладів присуджують випускникам академічні ступені. Проте загальновизнаними закладами, що присуджують академічні (наукові) ступені, традиційно є університети.

Як відомо, університети є багатoproфільними навчальними закладами, що здійснюють підготовку фахівців та дослідницьку діяльність у різноманітних галузях знань, зокрема, і в царині музичного мистецтва. Університети мають право присуджувати усі академічні ступені (бакалавр, магістр, доктор), а також видавати педагогічні дипломи (ліцензії на викладання в загальноосвітніх школах). Так, серед восьми ізраїльських університетів три мають сьогодні наукову базу, необхідну для здобуття академічних ступенів в музичній галузі.

Академічні коледжі – це неуніверситетські навчальні заклади, що мають право присуджувати тільки перший академічний ступінь (бакалавр). Вони працюють під безпосереднім контролем Ради з вищої освіти. Частина таких закладів є багатoproфільними, деякі з них – спеціалізовані. До таких закладів належать, зокрема, Єрусалимська академія музики і танцю ім. Рубіна, Єрусалимський жіночий педагогічний коледж “Міхлала”, педагогічний коледж ім. Левінскі (Тель-Авів). Так, вже з 1961 року Академія музики і танцю ім. Рубіна самостійно присуджує випускникам академічні ступені. Сьогодні стійкі міжнародні зв'язки Академії дозволяють здійснювати обмін студентами та викладачами, що сприяє вивченню і розповсюдженню цінного професійного досвіду. Спільні програми Академії та Єврейського університету в Єрусалимі спрямовані на отримання академічних ступенів у галузі музикознавства. Так, програма підготовки бакалаврів музичного мистецтва (B.A.Mus.) розроблена головним чином для студентів факультету виконавського мистецтва та факультету композиції, диригування та музичної педагогіки. Вона включає два напрями: А – спеціальна навчальна програма Академії, об'єднана з вивченням курсів на кафедрі музикознавства Єврейського університету; В – спеціальна навчальна програма Академії, об'єднана з вивченням курсів на інших кафедрах Єврейського університету.

Оскільки вища освіта в галузі музики передбачає в Ізраїлі отримання не тільки відповідних академічних ступенів, а й професійних дипломів, розглянемо особливості підготовки фахівців різних кваліфікаційних рівнів у навчальних закладах різного типу.

Перший академічний ступінь – бакалавр музики (B.Mus.), бакалавр музичного мистецтва (B.A.Mus.), бакалавр музичної педагогіки (B.Ed.Mus.). Такі кваліфікаційні рівні можливо отримати як в університетах, так і в академічних коледжах, протягом 3-4 років навчання. При цьому термін навчання залежить від індивідуального плану студента, що погоджується з вченим секретарем навчального закладу. Слід також відзначити, що академічні ступені, присуджені будь-яким визнаним Радою з вищої освіти закладом, є рівноцінними.

Другий академічний ступінь – магістр музики (M.Mus.), магістр музичного мистецтва (M.A.Mus.). Метою навчання є більш глибоке вивчення конкретної спеціалізації та наукова робота з обраного напрямку. Навчання на другий ступінь передбачає наявність у студента певного рівня оцінок, отриманих під час навчання на перший ступінь з відповідного фаху. Тривалість навчання на другий ступінь складає два академічних роки. При цьому студенти, що бажають отримати ступінь магістра з іншої спеціальності, повинні додатково навчатися ще один рік. Навчання на другий ступінь здійснюється в університетах. Проте існує також спільна програма Академії музики і танцю ім. Рубіна і Єврейського університету, спрямована на підготовку магістрів музичного мистецтва (M.A.Mus.). Вона розроблена для студентів, які мають ступінь бакалавра. Ця програма є ідентичною до програми на отримання диплому виконавця (в Академії ім. Рубіна), але навчальна програма Єврейського університету визначається сполученням вимог різних кафедр. Крім цього, є й спеціальна програма підтвердження ступенів або отримання додаткових ступенів, що розроблена для випускників Академії та інших навчальних закладів. Навчальний план у такому разі складається індивідуально та затверджується вченим секретарем.

Третій академічний ступінь – доктор наук (Ph.D.). Термін навчання в докторантурі – від двох до чотирьох років. Програми докторантури існують тільки в університетах. Вони вимагають відповідного рівня попередньої

підготовки, зокрема, проведення наукової діяльності під час навчання на другий академічний ступінь.

Оскільки міжнародні позначення академічних ступенів у галузі музичного мистецтва потребують певної розшифровки, наведемо її в Таблиці 1.

Таблиця 1. Академічні ступені в галузі музичного мистецтва

Перший академічний ступінь		Другий академічний ступінь		Третій академічний ступінь	
B.A.	Бакалавр гуманітарних наук	M.A.	Магістр гуманітарних наук	Ph.D.	Доктор філософії
B.Mus.	Бакалавр музики	M.Mus.	Магістр музики		
B.A.Mus.	Бакалавр музичного мистецтва	M.A.Mus.	Магістр музичного мистецтва	Ph.D.	Доктор філософії
B.Ed.Mus.	Бакалавр музичної педагогіки				

Серед інших можливостей професійного зростання слід відзначити програми, спрямовані на отримання професійних дипломів, що існують у деяких університетах. Навчатися за такою програмою має право володар ступеня бакалавра з відповідного фаху, але курси, що включені до такої програми, не зараховуються для отримання другого ступеня. Термін навчання – в межах одного-двох років в залежності від обраного напрямку. Студенти отримують професійний диплом, наприклад, педагогічний – якщо після виконавського факультету (B.A.Mus.) закінчують школу педагогіки при університеті. Диплом виконавця (Artist Diploma) можуть отримати студенти музично-виконавських спеціальностей Академії ім. Рубіна, котрі мають диплом бакалавра з відповідного фаху.

Існують також окремі додаткові програми, що відзначаються можливістю розподілу занять з фахових дисциплін та інших предметів навчального плану на необмежений період і не завжди є обов'язково спрямованими на отримання академічного ступеня. Так, особи, які не були зараховані до складу студентів Академії музики і танцю (Єрусалим), можуть брати участь у такій програмі. Кандидати на цю програму повинні скласти внутрішні іспити в Академії, що

погоджені з вимогами факультету або кафедри за їх вибором. Після закінчення програми учасник отримує сертифікат, де вказані вивчені курси та отримані оцінки. Участь у камерних ансамблях, виконавських студіях (музичних і танцювальних), гра в оркестрі, спів у хорі також є доступними для студентів, які не мають на меті отримання академічних ступенів. До участі у цих колективах допускаються особи, що склали внутрішні іспити, які приймають авторитетні комісії.

Отже, розглянемо більш конкретно особливості підготовки фахівців з музики та музичної педагогіки в навчальних закладах різного типу.

Єврейський університет в Єрусалимі є найбільшим серед ізраїльських університетів науково-дослідним центром. Підготовка студентів з музики (спільно з Академією музики і танцю ім. Рубіна) і музикознавства здійснюється на факультеті гуманітарних наук. Вступники мають скласти окремий екзамен з обраного фаху. Студенти, що навчаються на перший ступінь, можуть обрати одну з трьох можливих програм підготовки і опановувати: А – два головних напрямки (дві спеціальності), В – один головний напрямок і загальна програма (обов'язковий ряд курсів гуманітарного, суспільного та природничого факультетів), С – тільки один напрямок і певні додаткові курси. Існують магістерські і докторантські програми з музикознавства.

Підготовка фахівців з музики (виконавські спеціальності), історії мистецтв та музикознавства здійснюється на факультеті мистецтв Тель-Авівського університету. Вступ на ці спеціальності також передбачає складання фахового екзамену (крім загального психометричного тесту). Переважна частина бакалаврських програм розрахована на три роки занять. При цьому можливо обрати програму як з одним провідним напрямком, так і з двома. Існує також неакадемічна програма, спрямована на отримання виконавського професійного диплому (для володарів ступеня бакалавра), та магістерські і докторантські програми з музикознавства.

Особливістю підготовки студентів в університеті ім. Бар-Ілана (м. Рамат-Ган) є те, що всі студенти, незалежно від обраного фаху, вивчають обов'язкові

курси з юдаїки. На факультеті гуманітарних наук можливо отримати перший, другий і третій ступені з музикознавства, перший ступінь з музичної педагогіки та професійний диплом з музикотерапії (для володарів першого академічного ступеня з відповідного фаху).

Серед неуніверситетських академічних вищих навчальних закладів провідне місце в системі музичної освіти Ізраїлю посідає Єрусалимська академія музики і танцю ім. Рубіна. Тому розглянемо більш детально особливості підготовки фахівців у цьому закладі. В структурі Академії працюють 3 факультети: факультет виконавського мистецтва; факультет композиції, диригування та музичної педагогіки; факультет танцю, руху і значення рухів. Три факультети Академії мають окремі навчальні плани. Проте можна варіювати вивчення курсів за бажанням студентів і згодою адміністрації факультетів для виконання різних спільних проектів та індивідуальних навчальних планів.

Факультет виконавського мистецтва навчає вокалістів та інструменталістів на різних кафедрах і готує їх для сольної вокальної або інструментальної кар'єри, гри в оркестрі, камерного виконавства, акомпанування та викладання гри на різних інструментах. Факультет композиції, диригування та музичної педагогіки готує композиторів, оркестрових і хорових диригентів, шкільних учителів, музичних працівників для дитсадків та музикознавців високого рівня. Найбільш успішні студенти факультету виконавського мистецтва також можуть приймати участь у програмах цього факультету. Факультет танцю, руху та значення рухів має інноваційну програму, що представляє сучасні напрямки, які розробляються тільки в Єрусалимській Академії.

Крім цього, важливим чинником професійного становлення є той факт, що студенти Академії обов'язково приймають участь у роботі таких творчих студій: камерний хор, симфонічний оркестр, оперна студія, ансамблі камерної музики, студія сучасної музики, ансамбль барокової музики, ансамбль музики епохи Відродження, фортепіанні дуети, джаз (біг-бенд, комбо, малі ансамблі

тощо), хореографічна студія, фольклорна музика (арабська, африканська, “гамелан”).

Чотирирічна програма навчання в Єрусалимському жіночому педагогічному коледжі “Міхлала” дає можливість отримати ступінь бакалавра з педагогіки в різних галузях, в тому числі і з музичної педагогіки. Трирічні програми спрямовані на отримання професійного диплому учителя музики.

Педагогічний коледж ім. Левінскі (Тель-Авів) є найбільшим і найстарішим (рік заснування – 1913) педагогічним навчальним закладом в Ізраїлі. Студенти, що закінчують чотирирічний курс навчання, можуть здобути ступінь бакалавра з обраного фаху, а після трьох років навчання – отримати диплом вчителя. Факультет музичної освіти готує вчителів музики і ритміки, фахівців з мистецької терапії (музика і ритміка) та хорового диригування.

Слід наголосити, що всі вищезазначені можливості отримання академічних ступенів є стаціонарними, тобто передбачають виключно денну форму навчання. Єдиним закладом, що здійснює тільки дистанційне (заочне) навчання, є Відкритий університет Ізраїлю. Університет пропонує більш як 250 курсів з гуманітарних, суспільних, природничих, математичних наук за програмами навчання на ступінь бакалавра. Є програма отримання першого ступеня з музики. Відзначимо у цьому зв’язку, що вітчизняна система вищої освіти також потребує перегляду доцільності масової підготовки студентів на заочних відділеннях. У будь-якому разі можливість дистанційного навчання без відриву від виробництва не повинна бути обмежена у часі, щоб не сприяти розповсюдженню формалізму в освітній галузі. Дуже слушним в цьому сенсі видається популярний жарт, що “заочно навчатися – це все одно, що заочно їсти”. На нашу думку, нагальна необхідність “виробництва” великої кількості фахівців з вищою освітою вже себе вичерпала – адже нестача кадрів, пов’язана з політикою ліквідації неписьменності, подоланням наслідків війни, залишилася в минулому.

З огляду на викладені матеріали, подамо зведені відомості про академічні ступені в галузі музичного мистецтва та навчальні заклади, що їх присуджують, в Таблиці 2.

Таблиця 2. Навчальні заклади, що присуджують академічні ступені в галузі музичного мистецтва

Навчальний заклад	Спеціальність	Бакалавр	Диплом	Магістр	Доктор
Єврейський університет (Єрусалим)	Музика Музикознавство	B.A.Mus. B.A.		M.A.Mus. M.A.	Ph.D.
Тель-Авівський університет	Музика Музикознавство Викладання музики та музична освіта	B.A., B.Mus. B.A.	Artist Diploma	M.A., M.Mus. M.A. M.A.	Ph.D.
Університет ім. Бар-Ілана (Рамат-Ган)	Музикознавство Викладання музики та музична освіта	B.A. B.A.		M.A.	Ph.D.
Відкритий університет Ізраїлю	Музика	B.A.			
Єрусалимська академія музики і танцю ім. Рубіна	Музика (виконавська діяльність, композиція) Викладання музики та музична освіта	B.Mus. B.A.Mus.* B.Ed.Mus.	Artist Diploma	M.A.Mus.*	
Педагогічний коледж ім. Левінскі (Тель-Авів)	Викладання музики та музична освіта	B.Ed.Mus.	Диплом учителя музики і ритміки		
Єрусалимський жіночий педагогічний коледж “Міхлала”	Викладання музики та музична освіта	B.Ed.Mus.	Диплом учителя музики		

Примітка: зірочкою (*) позначені спільні програми з Єврейським університетом в Єрусалимі.

Таким чином, аналіз досвіду підготовки фахівців у вищих навчальних закладах Ізраїлю дозволяє скласти уявлення про порядок присудження академічних ступенів у галузі музики та музичної педагогіки у відповідності до світових освітніх традицій. Подальше дослідження означеної проблеми передбачає вивчення зарубіжного досвіду та творчий розвиток організаційно-методичних засад вітчизняної музичної освіти. При цьому сподіваємося, що

сучасні тенденції до міжнародних інтеграційних зв'язків у галузі мистецької освіти та до взаємовизнання дипломів не спричинять деструктивного впливу на ті потужні виконавські школи та музично-педагогічні традиції, що склалися в Україні впродовж тривалого часу і мають авторитет у різних країнах.

Література

1. Высшее образование в Израиле. – Иерусалим: Каспит, 1992. – 162 с.
2. Моїсєєва М.А. Підготовка фахівців у Єрусалимській академії музики і танцю // Наукові записки Ніжинського державного університету / Гол. ред. Є.І. Коваленко. – Ніжин: НДУ, 2004. - № 2. – С. 207-210.
3. Никон О.К. До питання підготовки музиканта за вимогами Болонського процесу // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка / Гол. ред. П.Ю. Саух. – Житомир: ЖДУ, 2005. – В. 21. – С. 103-105.
4. The Jerusalem Academy of Music and Dance. – Jerusalem: Givat Ram Campus, 1997. – 32 p.
5. The Jerusalem Rubin Academy of Music and Dance in its 50th year. – Jerusalem: Givat Ram Campus, 1997. – 208 p.

Music Education in Higher Educational Establishments of Israel

M. Moisyeyeva

The article deals with the main trends of the professional training in music art and music education in higher educational establishments of different types.